

Eindrapport

ACTUALISEREND ONDERZOEK FLORA- EN FAUNAWET BEDRIJVENTERREIN OOSTHOUTLAAN TE SASSENHEIM

Adviesbureau

Mertens

Eindrapport

ACTUALISEREND ONDERZOEK FLORA- EN FAUNAWET BEDRIJVENTERREIN OOSTHOUTLAAN TE SASSENHEIM

rapportnr. 2013.1606

augustus 2013

In opdracht van:
RBOI
Postbus 150
3000 AD ROTTERDAM

Adviesbureau Mertens B.V.
Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom
Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

T: 0317-428694
M: 06-29458456

E: info@adviesbureau-mertens.nl
I: www.adviesbureau-mertens.nl

© Adviesbureau Mertens BV, Wageningen, 2013.

Deze rapportage mag zonder schriftelijke toestemming vrij worden vermenigvuldigd. De verzamelde data zijn alleen te gebruiken voor het hier geschetste onderzoek en mogen niet voor andere doeleinden worden gebruikt.

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	2
1.1 INLEIDING.....	2
1.2 HET PLANGEBIED EN DE PLANNEN	2
1.3 DOELSTELLINGEN VAN HET ONDERZOEK	4
1.4 OPBOUW RAPPORT.....	5
2. FLORA- EN FAUNAWET	6
2.1 FLORA- EN FAUNAWET	6
2.2 RODE LIJST	7
3 METHODE	8
3.1 ALGEMEEN.....	8
3.2 VLEERMUIZEN	8
3.3 RUGSTREEPPAD.....	8
3.4 KLEINE MODDERKRUIPER.....	8
4 RESULTAAT INVENTARISATIE EN BEOORDELING	9
4.1 FLORA	9
4.2 VLEERMUIZEN	9
4.3 OVERIGE ZOOGDIEREN	10
4.4 BROEDVOGELS.....	10
4.5 AMFIBIEËN	11
4.6 VISSEN	11
4.7 REPTIELEN.....	12
4.8 OVERIGE.....	12
5 SAMENVATTENDE CONCLUSIE.....	13
GERAADPLEEGDE LITERATUUR.....	14
BIJLAGEN	15
1. BEGRIPPEN.....	16
2. WAARNEMING.NL.....	18

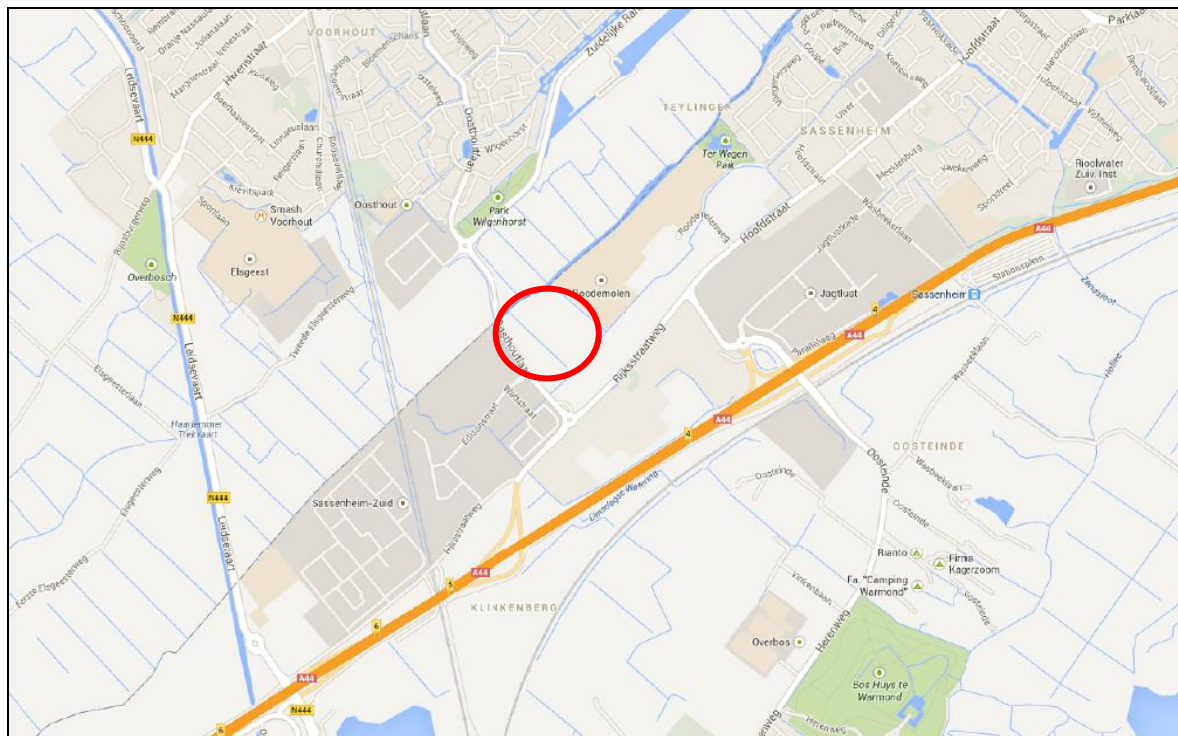
1 INLEIDING

1.1 Inleiding

Sinds langere tijd bestaat het voornemen om een bedrijventerrein te realiseren aan de Oosthoutlaan te Sassenheim (zie figuur 1 voor de globale ligging). In 2010 is de aanwezigheid van beschermde soorten in beeld gebracht omdat dit een te onderzoeken aspect vormt in de ruimtelijke procedure (Adviesbureau Mertens, 2010). Inmiddels is het onderzoek gedateerd en dit het onderzoek geactualiseerd te worden. Op grond hiervan heeft RBOI te Rotterdam aan Adviesbureau Mertens B.V. uit Wageningen gevraagd een verkennend veldonderzoek uit te voeren en aansluitend hierop direct gericht te inventariseren naar het voorkomen van wettelijk beschermde soorten en om bij het eventueel voorkomen hiervan, aan te geven hoe hiermee dient te worden omgegaan. In dit rapport worden de resultaten van dit actualiserend onderzoek gepresenteerd.

1.2 Het plangebied en de plannen

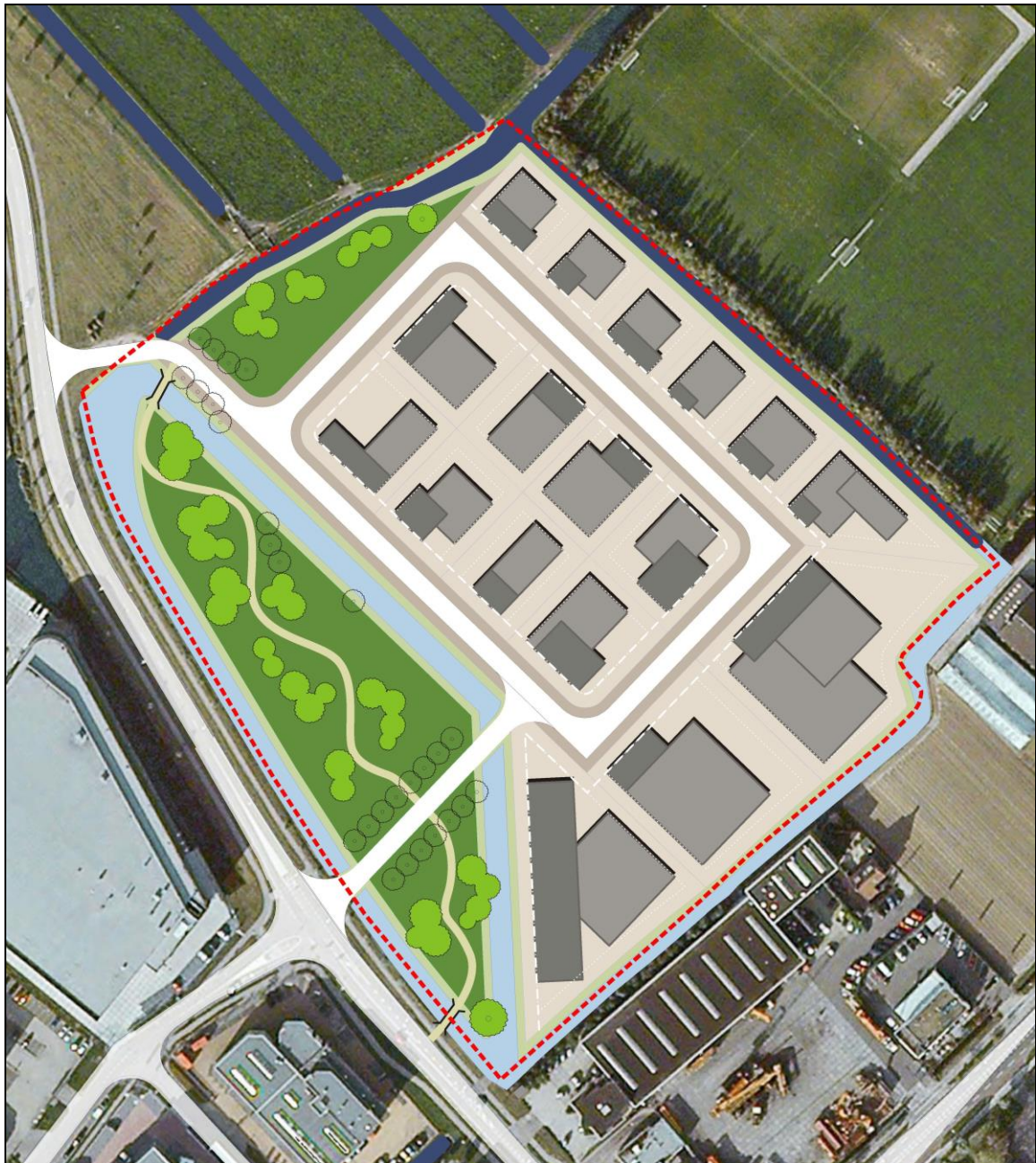
Voor de ligging van het plangebied wordt verwezen naar figuur 1. Het plangebied is sinds 2010 niet wezenlijk veranderd. Het betreft een weiland met aan de oostzijde van dit weiland enkele opstallen. In het noordelijk deel ligt een braakliggend gebied / weiland. De noord en zuidzijde worden gescheiden door een houtwal. In figuur 2 wordt een foto-impressie gegeven van de situatie in juli 2013. De plannen bestaan zijn sinds 2010 niet wezenlijk veranderd. De plansituatie wordt weergegeven in figuur 3.



Figuur 1. Globale ligging van Bedrijventerrein Oosthoutlaan te Sassenheim (rode cirkel).



Figuur 2. Aanzicht van plangebied op 27 juli 2013.



Figuur 3. Plansituatie.

1.3 Doelstellingen van het onderzoek

De doelstelling van het onderzoek is tweeledig. Enerzijds wordt inzichtelijk gemaakt welke wettelijk beschermde natuurwaarden in het kader van de Flora- en faunawet in het plangebied van het bedrijventerrein en in de directe omgeving aanwezig zijn. Anderzijds worden de consequenties van deze aanwezigheid voor de planontwikkeling weergegeven.

Gelet op de opdracht genoemd in de inleiding en de doelstelling, is het van belang dat de volgende vragen worden beantwoord:

1. Welke wettelijk beschermde planten- en diersoorten komen mogelijk voor in het plangebied van het bedrijventerrein?
2. Welke verwachte wettelijk beschermde planten- en diersoorten ondervinden nadelen van de plansituatie?

3. Hoe dient te worden omgegaan met eventuele negatieve effecten van de plansituatie op wettelijk beschermde planten- en diersoorten?

1.4 Opbouw rapport

Na een korte uitleg over de Flora- en faunawet (hoofdstuk 2) komen achtereenvolgens aan de orde:

- De onderzoeksmethode (hoofdstuk 3).
- Een beschrijving van de aanwezigheid van beschermde soorten (hoofdstuk 4).
- Een beoordeling van de effecten op beschermde soorten (hoofdstuk 5).

2. FLORA- EN FAUNAWET

2.1 Flora- en faunawet

In de Flora- en faunawet zijn regels gegeven over de bescherming van de in het wild levende planten- en diersoorten, mede ter uitvoering van de soortbescherming in de Europese Richtlijnen (Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn). Deze soortenbescherming van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn geïntegreerd in de Flora- en faunawet. Deze soortenbescherming houdt in dat handelingen zoals het doden, opzettelijk verontrusten, verstoren of vernietigen van vaste rust- en verblijfplaatsen, holen, nesten, eieren van dieren en het uitgraven, plukken en vernietigen van groeiplaatsen van planten verboden zijn.

Een ruimtelijke ingreep kan gepaard gaan met negatieve effecten op planten en dieren. Om een ruimtelijk plan tot uitvoering te kunnen brengen die negatieve effecten heeft op beschermde soorten, is in een aantal gevallen een ontheffing van het Ministerie van Economische Zaken noodzakelijk. Om een dergelijke ontheffing te kunnen verkrijgen, moet aangetoond worden dat de voorgenomen ruimtelijke ingreep geen afbreuk zal doen aan de gunstige staat van instandhouding van de beschermde soorten. Qua mate van bescherming kan onderscheid worden gemaakt in de volgende drie beschermingsregimes.

Algemeen voorkomende soorten (categorie 1: lichte bescherming)

Voor algemeen voorkomende soorten zoals haas, egel, veldmuis, bruine kikker of gewone pad geldt sinds begin 2005 een algemene vrijstelling. Voor deze soorten hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd als zij worden geschaad op voorwaarde dat met deze soorten goed omgegaan wordt: zij mogen niet onnodig gedood of gewond worden en activiteiten dienen buiten de kritieke periode plaats te vinden.

Minder algemeen voorkomende soorten (categorie 2: matige bescherming)

Voor soorten die minder algemeen voorkomen als eekhoorn, steenmarter, levendbarende hagedis en diverse soorten orchideeën geldt dat een ontheffing vereist blijft bij ruimtelijke ingrepen die negatieve effecten voor deze soorten hebben. Een uitzondering hierop kan gemaakt worden als wordt gewerkt volgens een door de Minister van Economische Zaken goedgekeurde gedragscode. In zo'n gedragscode geeft een sector of initiatiefnemer zelf aan welke gedragslijnen men volgt om het schaden van beschermde soorten zo veel mogelijk te voorkomen. Bij het hebben van een gedragscode voor de minder algemeen voorkomende soorten is alleen nog een ontheffing nodig voor werkzaamheden die niet conform de gedragscode worden uitgevoerd.

Strikt beschermde soorten (categorie 3: strikte bescherming)

Voor soorten die in bijlage IV van de Habitatrichtlijn staan, vanwege de Vogelrichtlijn te beschermen vogelsoorten en soorten die zijn opgenomen bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (o.a. ringslang, hazelworm, boomkruiper, das en waterspitsmuis) geldt dat een ontheffing alleen wordt verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van deze soorten, er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat en er sprake is van een in of bij de wet genoemd belang.

Volgens de in 2009 uitgevaardigde 'Uitleg Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet' van de Dienst Regelingen die namens de Minister van Economische Zaken, Landbouw (huidige Minister Economische Zaken) en Innovatie de ontheffingsaanvragen in behandeling neemt, is geen ontheffing benodigd, indien door mitigerende maatregelen de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen kan worden gegarandeerd. Op basis van jurisprudentie worden sinds maart 2013 weer ontheffingen Flora- en faunawet verleend.

2.2 Rode lijst

De Rode lijst met bedreigde soorten is eind 2004 gepubliceerd in de Staatscourant en voor een deel in 2009 herzien. Aan de op deze lijst genoemde soorten komt bescherming toe voor zover zij vallen onder het beschermingsregime van de Flora- en faunawet.

Alleen op basis van 'gunstige staat van instandhouding' kunnen bij beschermde Rode lijstsoorten "zwaardere" randvoorwaarden gelden dan voor algemene soorten. Zo zal het bij zeer algemeen voorkomende soorten die niet afnemen in aantal (geen Rode lijstsoort) relatief eenvoudig zijn om aan te tonen dat de "gunstige staat van instandhouding" niet in het geding komt. Voor soorten met een beperkt verspreidingsbeeld en die afnemen in aantal (soorten die wél op de Rode lijst staan) is een uitgebreide effectenstudie wenselijk, ondanks dat zij niet zijn beschermd. Voor deze soorten geldt namelijk de zorgplicht (artikel 2 van de Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild levende dieren, inclusief hun leefomgeving en voor alle planten en hun groeiplaats.

3 METHODE

3.1 Algemeen

Op woensdag 19 juni 2013 is een bezoek gebracht aan het plangebied van Bedrijventerrein Oosthoutlaan te Sassenheim en de directe omgeving. Gedurende dit bezoek is het plangebied en de directe omgeving beoordeeld op het mogelijk voorkomen van beschermde planten- en diersoorten. Dit vond plaats aan de hand van aanwezige ecotopen en sporen. Er is daarnaast gebruik gemaakt van bestaande verspreidings-gegevens om het (potentieel) voorkomen van beschermde soorten te bepalen. Gelet op het feit dat het bedrijventerrein mogelijk gebruikt wordt door vleermuizen, is er gericht naar deze soortgroep onderzoek verricht (zie paragraaf 3.2.). Verder zijn in 2010 rugstreeppad en kleine modderkruiper geïnventariseerd. Op grond hiervan is er gericht naar deze soorten onderzoek verricht (zie achtereenvolgens paragraaf 3.3 en 3.4.).

3.2 Vleermuizen

Vleermuizen zijn geïnventariseerd door middel van batdetector (Petterson D-240) op 6 juli en 22 juli 2013. Met de batdetector worden de, voor mensen onhoorbare, ultrasone geluiden van vleermuizen omgezet naar de voor het menselijk oor hoorbare geluiden. Soorten kunnen door de geluiden (frequentie, ritme en klank) en zichtbeelden worden onderscheiden. Door interpretatie hiervan kan tevens het gedrag afgeleid worden en kunnen in de zomer onder andere foerageerplaatsen, vliegroutes en verblijfplaatsen worden opgespoord.

3.3 Rugstreeppad

Het inventariseren van rugstreeppad vond plaats met behulp van een viertal methoden, dat gedurende het voorzomer van 2013 wordt toegepast gedurende een drietal bezoeken op 19 juni, 6 juli en 22 juli 2013:

1. Het zoeken naar eiklompjes van kikkers en paddensnoeren 19 juni 2013.
2. Het vissen m.b.v. een schepnet om larven te vangen. Tevens werden stenen gekeerd langs de sloot op 19 juni 2013.
3. Het 's nachts afzoeken van wateren met een sterke lamp 6 juli en 22 juli 2013.
4. Het luisteren naar de koorzang van padden. De roepactiviteit werd gestimuleerd d.m.v. het afspelen van koorgeluiden 6 juli en 22 juli 2013.

De methode voor het inventariseren van amfibieën sluit aan bij de beschreven methode door Lenders e.a. (1993) en Diepenbeek & Delft (2006).

3.4 Kleine modderkruiper

Vissen zijn geïnventariseerd door middel van schepnetonderzoek. Met het net worden veelvuldig kleine vissen gevangen zoals de kleine modderkruiper die voor kleinere wateren een representatief beeld geven van de aanwezige vissenfauna. Het gebruikte schepnet dat werd gebruikt is geleverd voor professionele inventarisaties. Met dit net worden relatief kleine vissen gevangen die een representatief beeld geven van de aanwezige vissen. De methode wordt landelijk gebruikt en wordt uitgedragen door Stichting RAVON te Nijmegen (Spikmans & Jong, 2006). Met het schepnet zijn alle wateren integraal bemonsterd vanaf de oever, eventueel met waadbroek vanuit het water. De methode wordt erkend door het Ministerie van Economische Zaken, Dienst Regelingen, de organisatie die bevoegd is inzake de Flora- en faunawet.

4 RESULTAAT INVENTARISATIE EN BEOORDELING

4.1 Flora

Het plangebied van het Bedrijventerrein aan de Oosthoutlaan te Sassenheim is voor het grootste deel weiland en braaklegging. Het voorkomen van beschermde planten wordt in dergelijke ecotopen uitgesloten. Door het gebied loopt verder een houtwal en aan de noordzijde zijn enige opgaande struwelen te vinden. Ook deze ecotopen zijn ongeschikt voor beschermde planten. In de oevers zouden in potentie beschermde soorten kunnen groeien. Gedurende het veldonderzoek is echter alleen de licht beschermde zwanenbloem vastgesteld. Het voorkomen van overige beschermde soorten kan worden uitgesloten.



Figuur 4. Beeld licht beschermde zwanenbloem.

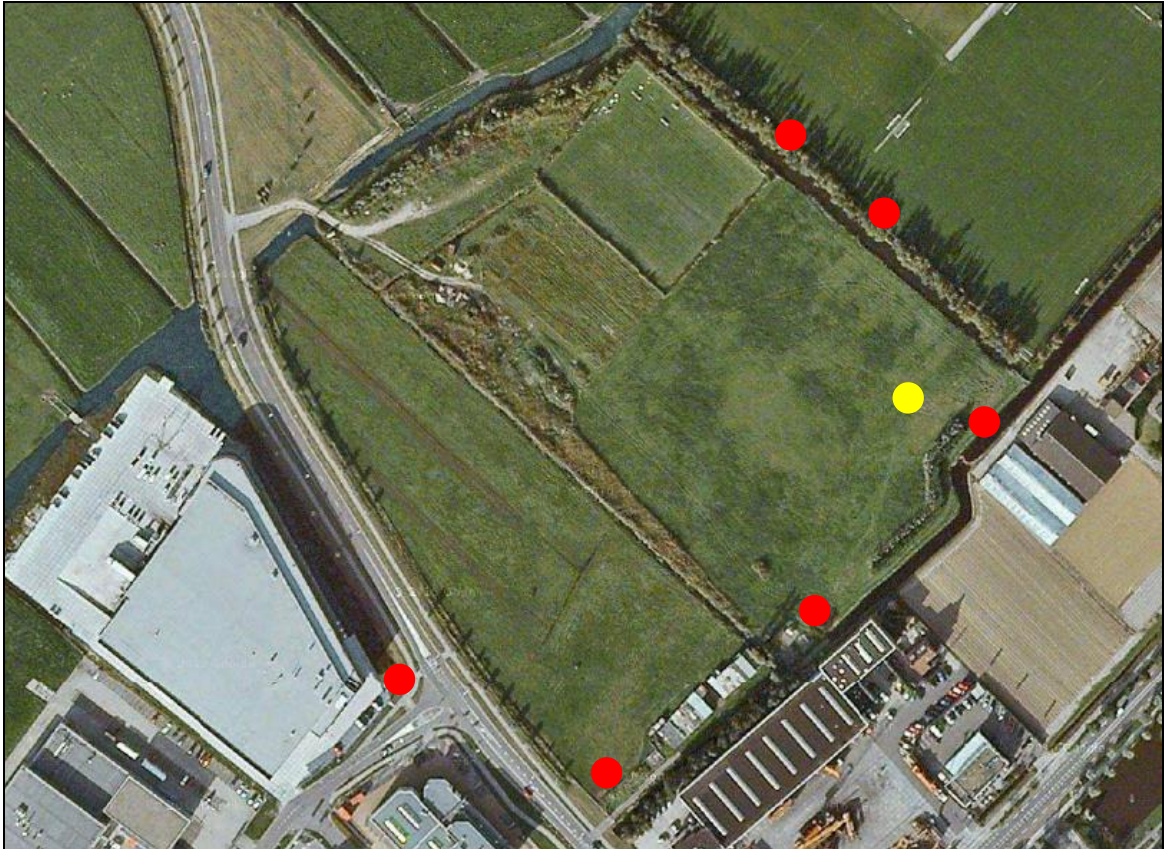
4.2 Vleermuizen

De aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen kan worden uitgesloten. In de bebouwing (vervallen stallen) komen geen geschikte plaatsen voor waarin vleermuizen zich kunnen ophouden. Verder ontbreekt het aan bomen met gaten waarin vleermuizen kunnen verblijven. Eveneens bevinden zich geen ondergrondse ruimten waarin vleermuizen zich kunnen ophouden.

De aanwezigheid van vliegroutes kan worden uitgesloten. Binnen het plangebied komen geen lijnvormige landschapselementen voor die aansluiten op andere landselementen.

De aanwezigheid van of migratieroutes wordt uitgesloten omdat grootschalige landschapselementen zoals dijken en vaarten niet aansluiten op het plangebied van het bedrijventerrein.

Gedurende het veldonderzoek naar het voorkomen van vleermuizen op 6 juli en 22 juli 2013 zijn twee soorten vleermuizen (gewone dwergvleermuis en laatvlieger) in lage tot zeer lage dichtheid vastgesteld. Beide soorten werden foeragerend aangetroffen. In figuur 5 staan de waarnemingen weergegeven.



Figuur 5. Waarnemingen van foeragerende vleermuizen in de voorzomer van 2013 (rood = gewone dwergvleermuis, geel = laatvlieger).

Met de realisatie van de plannen zal het gebied van vorm veranderen. Het gebied krijgt een deel groen terug in de vorm van cultuurgroen. Ondanks dat zal de hoeveelheid groen verminderen. In de omgeving zijn echter voldoende alternatieve foerageermogelijkheden voor vleermuizen. In de aanlegfase zijn er tevens voldoende alternatieven in de omgeving. Effecten op de foerageermogelijkheden van vleermuizen worden derhalve niet voorzien.

4.3 Overige zoogdieren

Gelet op het feit de aanwezige ecotopen en geografische ligging is het plangebied alleen geschikt voor kleine licht beschermde grondgebonden zoogdieren als mol, veldmuis, bosmuis, konijn, haas en huisspitsmuis. Deze soorten zullen in lage dichtheid voorkomen, gelet op de aanwezige ecotopen. Gedurende het verkennend onderzoek op 19 juni 2013 dan ook geen andere (sporen van) overige zoogdieren aangetroffen. Ook op Waarneming.nl zijn geen andere soorten genoemd (zie bijlage 2). Voor deze licht beschermde soorten bestaat een algemene vrijstelling van de Flora- en faunawet. In het gebied ontbreekt het verder aan een opgaande dekkende kruidachtige vegetatie (ook nabij wateren) waardoor het voorkomen van waterspitsmuis kan worden uitgesloten.

4.4 Broedvogels

In de houtwal / bossages zijn nesten van merel en duif vastgesteld. Het is aannemelijk dat de houtwal verder worden gebruikt door algemene broedvogels zoals fitis, zanglijster en tijtjaf. Verder is gedurende het veldonderzoek veelvuldig kleine karekiet aangetroffen. In verband met het voorkomen van deze algemene broedvogels zonder vaste rust- en verblijfplaatsen dienen de werkzaamheden te worden gestart

buiten het broedseizoen en/of er dient op een manier gewerkt te worden dat nesten en eieren van vogels niet worden beïnvloed.

De Flora- en faunawet ziet toe op de bescherming van gebruikte nesten en nesten die jaarrond of jaarlijks worden gebruikt; deze zijn ook buiten het broedseizoen beschermd. Sinds de zomer van 2009 heeft het bevoegd gezag inzake de Flora- en faunawet een indicatieve lijst met jaarrond beschermde vogels gepubliceerd (LNV, 2009). De verblijfplaatsen van deze vogels zijn ook buiten het broedseizoen beschermd via de Flora- en faunawet (LNV, 2009). Het voorkomen van vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen zoals buizerd en sperwer is uitgesloten omdat deze niet zijn vastgesteld en ook nooit zijn waargenomen in het verleden (zie bijlage 2).

4.5 Amfibieën

Gedurende het veldonderzoek naar de rugstreeppad zijn alleen algemene, licht beschermde amfibieën aangetroffen (gewone pad, bruine kikker, middelste groene kikker). Voor deze licht beschermde soorten bestaat een algemene vrijstelling van de Flora- en faunawet. De rugstreeppad is niet aangetroffen op 19 juni, 6 juli en 22 juli 2013. In 2010 is deze pad tevens niet vastgesteld (Adviesbureau Mertens, 2010).

Gelet op het feit dat de bruine kikker is aangetroffen kan het voorkomen van de heikikker worden uitgesloten omdat beide soorten niet samen voorkomen. Met name het noordelijk deel is ook te verrommeld om leefgebied voor de heikikker te vormen.

4.6 Vissen

Op een tweetal plaatsen is de matig beschermde en niet bedreigde kleine modderkruiper aangetroffen (zie figuur 6). In de zuidzijde werd deze vis in 2010 eveneens vastgesteld (Adviesbureau Mertens, 2010). De locatie in het noorden is een nieuwe vindplaats. Doordat geen (zwanen)mosselen zijn aangetroffen gedurende het veldonderzoek, wordt het voorkomen van bittervoorn uitgesloten.



Figuur 6. Waarnemingen van kleine modderkruiper (rood).

4.7 Reptielen

Gezien de huidige inrichting ten opzichte van de verspreiding van reptielen (zie Ravon.nl, Cremers & Delft, 1999), de ligging en de aanwezige ecotopen kan de aanwezigheid van reptielen worden uitgesloten.

4.8 Overige

De groene glazenmaker is een soort die voorkomt in weidegebieden en veengebieden. De groene glazenmaker is de enige libel in Nederland die de eieren in slechts één plantensoort afzet, namelijk krabbenscheer. In de bladrozetten van deze stekelige plant zijn de larven van de groene glazenmaker uitstekend beschermd tegen predatoren als vissen en amfibieën. Dit is waarschijnlijk ook een belangrijke reden waarom krabbenscheervegetaties tot de rijkste libellen biotopen in laag-Nederland behoren. Een biotoop dient van voldoende omvang te zijn. Aangezien krabbenscheer niet voorkomt door het regelmatig uitbaggeren van de sloten (het plangebied van het bedrijventerrein is intensief (agrarisch) gebied), kan het voorkomen van groene glazenmaker worden uitgesloten.

De Platte schijfhoren leeft in helder stilstaand water van veengebieden met een rijke plantengroei. De dieren schuwen vervuild en/of brakwater en leven niet in periodiek droogvallende wateren. Aangezien het plangebied van Bedrijventerrein Oosthoutlaan te Sassenheim en omgeving intensief agrarisch gebied is, c.q. bestaand bedrijventerrein en de sloten niet helder zijn en voor een groot deel vervuild zijn, kan het voorkomen van de platte schijfhoren worden uitgesloten.

Gestreepte waterroofkever komt voor in goed ontwikkelde moerasvegetaties. Aangezien daarvan in het plangebied van Bedrijventerrein Oosthoutlaan te Sassenheim en omgeving geen sprake is, kan het voorkomen van gestreepte waterroofkever worden uitgesloten.

Gezien de huidige aanwezige ecotopen en verspreiding van overige beschermde soorten kan de aanwezigheid van deze overige soorten worden uitgesloten. Overige matig of zwaar beschermde soorten leven namelijk in specifieke ecotopen zoals vennen en zandverstuivingen.

5 SAMENVATTENDE CONCLUSIE

Er zijn plannen voor de realisatie van een Bedrijventerrein aan de Oosthoutlaan te Sassenheim. Deze activiteit zou kunnen samen gaan met effecten op beschermde soorten. Op grond hiervan is in 2010 onderzoek uitgevoerd en dit onderzoek wordt in onderhavig onderzoek geactualiseerd.

Uit het onderzoek komt naar voren dat in het gebied en directe omgeving van het bedrijventerrein foerageergebied is voor gewone dwergvleermuis, laatvlieger en de sloten op de grens van het gebied leefgebied vormen voor de vissoort kleine modderkruiper. Gewone dwergvleermuis en laatvlieger kunnen gewoon blijven foerageren binnen of rond het gebied. Effecten op deze vleermuizen worden derhalve uitgesloten. Kleine modderkruiper kan blijven voorkomen in de wateren. Deze soort zal niet worden beïnvloedt. Indien de wateren moeten worden beschoeid dan kan gewerkt worden met een goedgekeurde gedragscode of er kan een ontheffing van de Flora- en faunawet worden aangevraagd voor deze matig beschermde soort. Het is aannemelijk dat deze ontheffing wordt verkregen omdat deze soort matig beschermd is en niet is opgenomen in de Habitatrichtlijn in het kader van de soortbescherming.

Er komen daarnaast algemene broedvogels voor. Voor deze algemene broedvogels geldt dat werkzaamheden moeten worden uitgevoerd buiten het broedseizoen of op een manier dat nesten en eieren niet worden geschaad.

Verder komen er algemene planten (zwanenbloem), amfibieën (gewone pad, bruine kikker, middelste groene kikker) en zoogdieren (mol, veldmuis, bosmuis, konijn, haas en huisspitsmuis) voor. Voor deze soorten bestaat een algemene vrijstelling van de Flora- en faunawet. Het voorkomen hiervan heeft derhalve geen procedure consequenties en beïnvloedt tevens de uitvoering niet. Wel blijft de zorgplicht van toepassing (verplanten zwanenbloem en bouwrijp maken buiten kritieke periode).

Op grond van bovenstaande samenvattende conclusie is de realisatie en uitvoering van de plan niet in strijd is met het gestelde binnen de Flora- en faunawet.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Adviesbureau Mertens, 2010. Rugstreeppad en kleine modderkruiper in en rond bedrijventerrein Oosterhoutlaan te Sassenheim. Wageningen, 1-7.
- Bergmans, W., Zuiderwijk, A., 1986. Atlas van de Nederlandse Amfibieën en Reptielen en hun bedreiging. KNNV 1-177.
- Bink, F.A., 1992. Ecologische Atlas van de dagvlinders van Noordwest-Europa. Schuyt en Co Uitgevers en Importeurs BV, Haarlem.
- Broekhuizen, S., Hoekstra, B., Laar. V. van, Smeenk, C., Thissen, J.B.M., 1992. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. KNNV 1-336.
- Cremers, R., Delft, J., 1999. De amfibieën en reptielen van Nederland. KNNV-Uitgeverij.
- Diepenbeek, A., van, Delft, J. van, 2006. Het waarnemen van amfibieën en reptielen. Stichting RAVON, Nijmegen.
- EEG, 1979. Richtlijn 79/43/EEG inzake het behoud van de Vogelstand. Publicatieblad Europese Gemeenschap, nummer L. 103.
- EEG, 1992. Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van wilde flora en fauna. Publicatieblad van de Europese Gemeenschap, nummer L. 206/7.
- Gerstmeier, R., Romig, T., 1997. Zoetwatervissen van Europa, Tirion, Baarn, 1-368.
- Hustings, F., Vergeer, J.W., Eekelder, P., 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nationaal Natuurhistorisch Museum Leiden, SOVON, Beek-Upbergen, 1-584.
- Lenders, H.J.R., Marijnissen, C.C.H., Felix, R.P.W.H., 1993. Waarnemen van amfibieën en reptielen in het veld. Stichting RAVON, Nijmegen, 4^e druk, 1-77.
- Limpens, H., Mostert, K., Bongers, W., 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. KNNV, Utrecht, 1-260.
- Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, Dienst Regelingen, 2009a. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Ministerie van ELI (Dienst Regelingen), Den Haag.
- Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, Dienst Regelingen, 2009b. Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet. Ministerie van ELI (Dienst Regelingen), Den Haag.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2004. Rode lijsten diverse soortgroepen.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2009. Rode lijsten diverse soortgroepen.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1998. Wet van 25 mei 1998, houdende regels ter bescherming van in het wild levende planten en diersoorten (Flora en Faunawet). Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 402, 1-37.
- SOVON, 1987. Atlas van de Nederlandse broedvogels.
- Nie, H.W. de, 1996. Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen. Media Publishing, Doetinchem, 1-151.
- Spikmans, F., Jong, T. de, 2006. Het waarnemen van zoetwatervissen, Nijmegen, 1-55.

Website

- www.ravon.nl
- www.waarneming.nl
- www.sovon.nl
- www.telmee.nl
- www.zoogdiervereniging.nl

BIJLAGEN

1. BEGRIPPEN

Baltsplaats	Plaats waar een vleermuis al roepend rondvliegt in de herfst en die doorgaans wordt verdedigd tegen andere mannetjes.
Foerageergebied	Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert. Dat gebied wordt regelmatig bezocht door vleermuizen om in te foerageren en dat doorgaans meerdere foerageerplaatsen kent die langere tijd worden gebruikt.
Foerageerplaats	Plek (jachtplek) waar wordt gejaagd door vleermuizen. De plek kan in de directe omgeving van de kolonieplaats liggen maar ook kilometers verderop.
Kolonie	Groep vleermuizen (kleine groep mannetjes of meestal grotere groep vrouwtjes, soms gemengd (soorten, geslacht)) die in het voorjaar tot de herfst bijeen blijven. De groep kan zich vestigen in gebouwen (in spouwmuren of onder daklijsten e.d.) of bomen (spechtengaten, scheuren). Een groep vrouwelijke vleermuizen wordt ook wel aangeduid als een kraamkolonie. In zo'n groep worden jongen geboren en grootgebracht. Een kolonie maakt vaak gebruik van meerdere verblijfplaatsen die soms gelijktijdig worden gebruikt.
Migratieroute	Een vaste route van zomerverblijfplaats naar winterverblijfplaats en visa versa (zie ook vliegroute) of een route in een andere tijd; bijvoorbeeld tussen foerageerplaatsen.
Paarplaats	Territorium van territoriale mannetjes. Voor de ruige dwergvleermuis en de rosse vleermuis is dit doorgaans te vinden in boomholten. Voor de laatvlieger en de dwergvleermuis is dit te vinden in gebouwen. Voor de watervleermuis is dit te vinden in bomen en later, tegen de winter, zijn ze te vinden in overwinteringverblijven. Het mannetje vormt een harem met meerdere vrouwtjes. De paartijd valt in de herfst (uitgezonderd de grootoorvleermuis waarbij het in april valt (vroeg voorjaar)). De hier geschetste situatie van de paring wordt in dit rapport omschreven als "herfst situatie".
Verblijfplaats	Een object (huis, boom, bunker, grot, kast en dergelijke) waarin een of meerdere vleermuizen verblijven (overdag of 's winters permanent).
Vliegroute	Route die door vleermuizen elke avond wordt gebruikt om van de kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en visa versa (zie ook migratieroute). Vrouwtjes met jongen keren soms midden in de nacht terug om de jongen te zogen en gebruiken dan de route. Vliegroutes liggen over het algemeen langs lijnvormige (landschaps)elementen als bomenlanen, huizenrijen e.d. De functies zijn beschutting bij winderig en koud weer, oriëntatie in verband met de echolotatie-geluiden en het vinden van voedsel.
Voorbijvliegend	Vleermuizen die voorbijvliegen, niet via een vaste route. Het betreft meestal zwervers of trekkers.
Zwermen	Direct na het uitvliegen, naar vooral voor het invliegen bij een kolonie zwemt een deel van de kolonie rond de kolonieplaats. Zwermgedrag is derhalve een indicatie voor een eventuele kolonieplaats.

Winterverblijfplaats Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hybernation) gaan. Deze ruimte is doorgaans donker, heeft een hoge luchtvochtigheid en temperatuurwisselingen zijn nihil.

Zomerverblijfplaats Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is. In sommige gevallen vormen bijvoorbeeld mannetjes kleine groepjes.

2. WAARNEMING.NL



Sassenheim - Rommelhoek Oosthoutlaan

Zu

Type: Gebied Status: Actief

Waarnemingen

Vernieuwd op: 07-08-2013 14:29 Volgende vernieuwing om: 07-08-2013 15:19

soortgroep

begindatum

einddatum rijen ☐ Alleen eigen waarnemingen

Datum	Aantal	stadium (kleed)	Gedrag	Soort	Waarnemer	Subgebied
19-05-2013	2	onbekend	baltsend / zingend	Kleine Karekiet - <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Hans van Stijn	
05-05-2013	1	onbekend	baltsend / zingend	Grasmus - <i>Sylvia communis</i>	Hans van Stijn	
07-08-2012	1	onbekend	ter plaatse	Kleine Karekiet - <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Job de Ridder	
23-05-2012	1	onbekend	baltsend / zingend	Kleine Karekiet - <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Hans van Stijn	
23-05-2012	1	onbekend	baltsend / zingend	Rietzanger - <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	Hans van Stijn	
01-05-2012	1	adult	baltsend / zingend	Braamsluiper - <i>Sylvia curruca</i>	Hans van Stijn	
01-05-2012	1	onbekend	baltsend / zingend	Braamsluiper - <i>Sylvia curruca</i>	Job de Ridder	
29-04-2012	1	onbekend	overvliegend	Regenwulp - <i>Numenius phaeopus</i>	Hans van Stijn	
25-04-2012	1	adult zomerkleed	ter plaatse	Beflijster - <i>Turdus torquatus</i>	Hans van Stijn	
18-04-2012	1	adult	ter plaatse	Beflijster - <i>Turdus torquatus</i>	Hans van Stijn	
01-04-2012	1	onbekend	ter plaatse	Grote Lijster - <i>Turdus viscivorus</i>	Hans van Stijn	
26-12-2011	5	onbekend	ter plaatse	Grote Barmis - <i>Carduelis flammea</i>	Jan Wierda	
25-08-2011	2	onbekend	ter plaatse	Houtduif - <i>Columba palumbus</i>	Pim Julsing	
04-05-2011	1	adult	ter plaatse	Tapuit - <i>Oenanthe oenanthe</i>	Hans van Stijn	
01-05-2011	1	adult	baltsend / zingend	Grasmus - <i>Sylvia communis</i>	Hans van Stijn	
16-04-2011	1	onbekend	ter plaatse	Zanglijster - <i>Turdus philomelos</i>	Sarah Humphrey	
13-04-2011	1	onbekend	ter plaatse	Groene Specht - <i>Picus viridis</i>	mariska de graaff van rootselaar	
31-12-2010	1	onbekend	overvliegend	Grote Barmis - <i>Carduelis flammea</i>	Hans van Stijn	
30-12-2010	90	onbekend	ter plaatse	Grote Barmis - <i>Carduelis flammea</i>	Jan Wierda	
25-08-2010	1	onbekend	overvliegend	Sperwer - <i>Accipiter nisus</i>	Hans van Stijn	
06-06-2010	3	onbekend	baltsend / zingend	Kleine Karekiet - <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Hans van Stijn	
06-06-2010	1	onbekend	baltsend / zingend	Bosrietzanger - <i>Acrocephalus palustris</i>	Hans van Stijn	
06-06-2010	1	onbekend	baltsend / zingend	Rietzanger - <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	Hans van Stijn	
01-05-2010	1	adult	baltsend / zingend	Kneu - <i>Carduelis cannabina</i>	Sarah Humphrey	
14-04-2010	2	onbekend	ter plaatse	Grote Lijster - <i>Turdus viscivorus</i>	Hans van Stijn	

Sassenheim - Rommelhoek Oosthoutlaan

Type: Gebied Status: Actief

Waarnemingen

Vernieuwd op: 07-08-2013 14:31 Volgende vernieuwing om: 07-08-2013 15:21

soortgroep

begindatum

einddatum rijen ☐ Alleen eigen waarnemingen

Datum	Aantal	stadium (kleed)	Gedrag	Soort	Waarnemer	Subgebied
28-06-2013	1	onbekend	ter plaatse	Bunzing - <i>Mustela putorius</i>	Maarten Wielstra	

Postbus 367
6700 AJ Wageningen
Tel: 0317-428694
Fax: 0317-450601